

HRVATSKI JEZIK – VAŽNE ČINJENICE

Pravila: jedna riječ ima u pravilu ima jedan naglasak,

- višesložne riječi mogu imati na prvom slogu bilo koji naglasak
- na srednjim slogovima višesložnih riječi mogu biti samo uzlazni naglasci
- na posljednjem slogu ne može biti naglasak
- silazni naglasci se prenose na proklitiku

VRSTE RIJEČI

Riječ je ili glas ili skup koji ima neko značenje. Prema osnovnom značenju sve riječi možemo svrstati u 10 vrsta:

1. imenice – riječi koje imenuju stvari, bića ili pojave: pas, kruh, voda,
2. pridjevi – riječi koje imenuju osobine bića, stvari i pojava: crven, plav
3. zamjenice ili riječi koje zamjenjuju neke druge riječi: ona, onaj, mi
4. brojevi ili riječi koje označavaju količinu ili poredak bića, jedan, prvi
5. glagoli ili riječi koje označavaju radnje, stanja i zbivanja: učiti, pisati
6. prilozi ili riječi koje označavaju različite okolnosti pod kojima se vrši neka radnja: danas, ovdje, tako
7. prijedlozi ili riječi koje označavaju odnose među bićima, stvarima i pojavama: u, na, iznad, pored, kod
8. veznici: i, a, ali, nego, jer, ako
9. uzvici ili riječi koje označavaju različite osjećaje: ah, oh, joj, jao
10. čestice ili riječi koje služe za oblikovanje ili preoblikovanje rečenica: zar, li, ne, god

promjenjive riječi: imenice, zamjenice, pridjevi, brojevi, glagoli
nepromjenjive: prilozi, prijedlozi, veznici, uzvici, čestice

promjena može biti izazvana potrebom da se označi:

rod; broj; padež; lice; vrijeme i način

kod promjenjivih riječi razlikujemo osnovu i nastavak, oblicima riječi bavi se morfologija

rod – gramatičko sredstvo kojim se iskazuju rečenični i međurečenični odnosi; iskazuje se u imenicama, pridjevima i nekim glagolskim i zamjeničkim oblicima

muški, ženski i srednji

postoji i rod riječi ili **gramatički rod** koje se ne mora uvijek podudarati sa spolom (npr. kukavica, sluga, starješine – gramatički su ženskog roda a označavaju nešto muško ili curetak – oblikom m.r.a označava žensko ili s.r.djevojče)

broj – jednina ili množina, iskazuje se u imenicama, pridjevnim, zamjeničkim i glagolskim oblicima

singularia tantum – imenice koje se upotrebljavaju samo u jednini, najčešće vlastita imena, zbirne imenice (snoplje), neke građivne imenice (bakar, mlijeko, meso, mrz), neke apstraktne imenice (gjev, zdravlje, pjevanje)

ove imenice mogu se upotrijebiti i u množini, u određenim slučajevima

pluralia tantum - imenice koje se upotrebljavaju samo u množini: gaće, grablje, ljestve, usta, vrata, leđa

padež – oblik riječi koji je ovisan o njezinoj službi i odnosu prema drugim riječima u rečenici, po padežima se mijenjaju imenice, zamjenice, pridjevi i brojevi, u jednini i množini

riječi što se mijenjaju po padežima nazivamo imenske riječi
promjena riječi po padežima zove se *deklinacija ili sklonidba*
u hrv. jeziku imamo 7 padeža:
nominativ - odgovara na pitanje tko? ili što?
genitiv - odgovara na pitanje koga? ili čega?
dativ - odgovara na pitanje komu? ili čemu?
akuzativ - odgovara na pitanje koga? ili što?
vokativ – oj, ej
lokativ – na komu?, na čemu? – uvijek uz prijedloge *na, o, po, pri, prema, u*
instrumental – s kim? ili s čim?

Lice, vrijeme i način

Glagoli mogu imati tri **lica** jednine i tri lica množine – ja, ti, on, mi, vi, oni

Promjenom oblika glagola može se izreći vrijeme radnje – sadašnjost, budućnost ili prošlost – **glagolsko vrijeme**

Glagolski način – odražava odnos lica koje govori prema radnji

Promjena glagola po licim zove se *konjugacija ili sprezanje*.

U hrvatskom jeziku postoje sljedeći glagolski oblici:

Glagolska vremena – prezent, perfekt, aorist, imperfekt, pluskvamperfekt, futur I, futur II,

Glagolski načini – imperativ ili zapovjedni način

- kondicional I ili pogodbeni način
- kondicional II ili pogodbeni način

ostali glagolski oblici: glagolski pridjevi (trpni ili radni)

glagolski prilozi (sadašnji ili prošli)

infinitiv ili neodređeni glagolski oblik

imenice – opće, vlastite i zbirne; konkretne ili apstraktne

pridjevi – poblize označuju imenice – opisni – kakvo je što

-gradivni ili materijalni – od čega je što

-posvojni ili posesivni – čije je što

mogu biti određeni i neodređeni; neodređenim se pridjevom kvalificira, utvrđuje se kakvo je što, a određenim se predmet identificira, utvrđuje se koji je

komparacija ili stupnjevanje pridjeva: pozitiv, komparativ, superlativ

zamjenice – lične, povratna zamjenica (sebe), posvojne zamjenice, povratno-posvojna zamjenica (svoj), pokazne zamjenice (ova, ta), upitne i odnosne zamjenice, neodređene (netko, nešto)

GLAGOLI

Riječi kojima se izriče radnja, zbivanje ili stanje. Po *značenju* se razlikuju glagoli radnje, zbivanja i stanja. **Glagoli radnje** označavaju namjerno djelovanje npr. bacati, bježati, skočiti, veslati, zvoniti... **glagoli zbivanja** označavaju nenamjerno, hotimično djelovanje, ono koje uzrokuje prirodni zakoni, npr. bujati, cvasti, postajati, pupati, topiti, deblijati se, ozdraviti, roditi se... **glagoli stanja** označavaju nedjelovanje,